

Наступного року нас очікує багато бруду в політичному житті - Оксана Забужко

Що вас найбільше здивувало цього року?

— Насамперед, пробудження російського суспільства. Це для багатьох стало несподіванкою. Хоча передбачити кризу путінської системи, яка за минулі 10 років свій цикл вичерпала, можна було. Те, що вона трухлява зсередини, стало зрозуміло, коли почалися міжнародні позови до "Газпрому". І що вся ця велика газова бульбашка легко може лопнути.

У Росії зросло покоління, для якого нестерпна думка, що отак і буде без кінця й краю, як 30 років під Сталіним. Ще 12 років бачити на екрані Путіна – це ж половина життя.

Зараз закінчується агонія всієї системи пострадянського капіталізму. Нас це теж найбезпосереднішим чином стосується, хоча осердя системи – в Росії. І ці процеси її краху можуть проходити значно швидше, ніж передбачали фахові політичні аналітики, які завжди помиляються. Водночас це свідчить про те, що Росія – ще жива.

Україна з нею може помінятися місцями?

— Крах системи Путіна не означає, що Росія різко перейде до демократії. До неї не переходять водночас і воднодень. Росія принаймні на кілька історичних епох позаду нас на цьому шляху. У них дуже міцні традиції візантійської державності.

Україну рятує те, що в нас узагалі немає традиції сильної влади. За віки колоніального досвіду українців привчили жити окремо від держави. З єдиною до неї вимогою – щоб не заважала. І це нас відрізняє не тільки від росіян, а й, скажімо, від білорусів. Ті у важких 1990-х зажадали раптом назад у колгосп. А українці взяли торби й поїхали по турецьких і польських базарах, аби на себе заробляти. Так почався наш кримінальний або напівкримінальний бізнес. Українці не вміють об'єднуватися, але анархічний ген у них досить сильний.

Тоталітаризм нам ніяким боком не загрожує. Як росіянам – демократія. Альтернативи путінсько-медведевської умовної стабільності у них є дуже неприємні – для України. Бо коли придуть до влади нацболи (Націонал-більшовицька партія Едуарда Лимонова. – "Країна"), то путінську ФСБ доведеться згадувати з ностальгією.

Але зараз події в Росії відкривають простір для послаблення тиску на Україну. Чи принаймні провокацій, які останні 10 років безперервно відбуваються. Хай вони

займуться своїми проблемами, тоді у нас більше шансів зайнятися своїми. А не лише відбиватися. Не кажу, що нинішня українська влада зуміє цим скористатися. Але це стосується всього українського суспільства.

А що розчарувало?

— Негативного багато. Цього року чимало їздила Україною з виступами, презентація-ми – значно більше, ніж потрібно для збереження власного творчого спокою.

-Розраховувала, що якась внутрішня мобілізація суспільства відбудеться швидше. А вона йде дуже помалу. Є якийсь вірус загальної прибитості. Не мобілізація внутрішніх ресурсів, аби самим захистити своє життя й зорганізувати його, а виглядання когось, хто прийде та скаже, як жити.

Щоразу моторош бере, коли вже письменники опиняються в цій функції. Зрозуміло, що в будь-якій ситуації суспільного сум'яття націю повинні приймати на себе моральні авторитети. Не відбулась би Чехія, якби не було Вацвала Гавела. І поляки з усією своєю "Солідарністю" не були б там, де є, якби не Іван Павло II, Папа-поляк. Ціла нація мала таке велике моральне забезпечення. А наше водіння очима відкриває ворота для купи шахраїв і негідників, які прийдуть і скажуть "знаю, як надо" з достатнім металом у голосі. І за ними потягнуться, мов діти за щуроловом у одній німецькій легенді. Це як у Євангелії: "прийде багато лжепророків".

Для мене хороші українські новини минулого року – це сюжет із Черкащини, де місцеві партизани викурили призначеного їм керівника-"регіонала". Силами місцевого опору й певної самоорганізації. Такі сюжети свідчать про те, що народ живий. А от сказати, що він подорослішав, не можна. Ні за 20 років, ні навіть за останні два, які мали б, здавалося, стати чудовою нагодою для політичного дорослішання.

Юлія Тимошенко запропонувала очолити єдиний список опозиційних сил людині рівня Ліни Костенко.

— Ліні Костенко 81 рік. Вона ніколи не була громадським діячем. Використовувати її в тій ролі, у якій два роки тому виступала Тигрюля, з якою фотографувалися, – це цинічний і шахрайський піар-хід. Нахабство, що перевершує все. От ставимо на чолі списку людину, яку два покоління знають зі шкільної лави, і вона прикриє всіх інших, невидимих. Та дайте спокій, не юзайте вже цих стариків. Левка Лук'яненка поюзали, Дмитра Павличка – всіх за списком, кого можна було, вже використали.

Але ж вони погоджувалися на це?

— Це – генерація, що була в системі. Хто не хотів стати системним, той був у двірниках чи бомжах. Хто-небудь згадав, коли 2007-го помер художник Опанас Заливаха? А в дисидентському русі шістдесятників це був великий моральний авторитет. Їх або вбивали, або саджали, або викидали на невидимі оку терени.

Ті всі, кого нинішня генерація знає й успадкувала, – це люди, що так чи інакше були в

системі. У соціальному відношенні вони, немов немовлята в манежі. За межами системи – не вміють бути собою. Ніколи не знали, як на себе заробляти. Радянський Союз видавав їм книжки й платив гонорари. Та держава розпалася, їхня логіка: тепер Україна так само має видавати книжки, але вже зі свободою слова. І повинна за них платити. Їм потрібна така держава, яка їх годувала б. Національна за формою, -радянська за змістом. Тому й ведуться.

А вам пропонували очолити якийсь список?

— Пропонували всі, крім "Регіонів" і комуністів. На виборах 2006--го офіційно сватали в першу п'ятірку "Нашої України", де були потім Святослав Вакарчук, Руслана. Мене питали журналісти, чому я відмовляюся. Мовляв, у парламенті є шофер Ахметова, а ви не хочете Україну будувати? Я пояснювала, що письменник і політик – різні професії. Вони по-різному вживають мову. Політик говорить те, що має зрозуміти кожен. Письменник називає те, що ще висить у повітрі. Тебе прочитали -сотня, тисяча, десять тисяч – це ж влада, територія. Щой-но з'являється своя читацька аудиторія, електорат, як кажуть політики, – є спокуса. Хоча насправді це не електорат – це люди, які бачать у тобі співрозмовця. Від своїх -улюблених -авторів ви чекаєте нових книжок. Переживаєте втрату письменника, бо він більше нічого не напише. Це форма впливу на свідомість. Але не для "тепер і тут". Не для якоїсь одноразової дії, як у політика.

Відчуваєте ситуацію зламу? Багато людей говорять, що 2012-го будуть грандіозні зміни.

— Безперечно, людям набридло. Нинішня влада прийшла для заповнення порожнечі, тому й виринула радянська та пострадянська пліснява. Кулаком по столу, зі словами "порядок і дисципліна" – інакше вони не вміють управляти. Дороги й стадіони будують, у корупційних схемах також тримають порядок і дисципліну.

Це від того, що ми реально не провітрювали авгієвих стаєнь. У 1990-х швиденько знищили архіви КДБ, аби не знати, хто й куди стукав. Виросло покоління, яке не уявляє, звідки країна вийшла й що в ній поганого. Ніби ж усе нормально: світло є, машини їздять, магазини не порожні, в Туреччину можна злітати, інтернет працює – а погано. Бо це все – зовнішній костюмчик. Структура як була пострадянська, так і залишається. Цей "пост-" у нас, як бляшанка на хвості в собаки, весь час тарабанить і не дає вийти на інший рівень. Рівень системних реформ, які зробили інші колишні соціалістичні країни.

Для цього потрібна альтернатива пострадянським менеджерам.

— Якщо не буде прямого втручання з боку нашого північного сусіда, який тут хоче киргизь-кий сценарій повернути, то альтернатива з'явиться. Поки що в нас радянський колгосп із принципом "укради сам і іншим дай украсти". Увесь наш правлячий клас із цього вийшов, і він цей принцип консервує.

Ви казали про Віктора Януковича як про сучасного Леоніда Брежньєва. А чи зможе він перевтілитись у Юрія Андропова?

— Ні, бо для нього це – інший вимір. Але це не означає, що в нас нема кандидатів у андропови.

"Регіони" не заточені під одного Януковича. Ця досить різноманітна група вийде на яв після 2012 року. Об'єднання людей не задля якоїсь вищої цілі, а для персональної вигоди рано чи пізно стає кримінальним. Така сама логіка всіх наших політичних партій, які ділять кусок чогось – бюджету, ринку, електорату, - посад. У -таких групах внутрішні розборки невідворотні. -Після Євро--2012, коли значні ресурси будуть уже освоєні, почнеться. Тому попереду в нас багато брудного в політичному житті. Українцям треба менше дивитися політичні новини, а більше уваги звертати на дітей. Читати хороші книжки, слухати музику або просто дивитися на зорі. Це дозволить зберігати ясність думок.

А може, у нас і далі еліта змінюватиметься, а в країні нічого не мінатиметься?

— Так було в Греції. Вони все відтягували, а потім упали взагалі. Криза глобальної економіки пришвидшує крах українського пострадянського устрою. Це зараз Віктор -Федорович у ейфорії від свого домінуючого стану в державі. Але згадайте епізод з пляшкою води, яку він дістав з-під столу на прес-конференції. Це жест злиденного хлопчика з убогого шахтарського барака. Річ не в тім, скільки та вода коштує, а в тім, що він носить свою водичку на прес-конференцію. Як бідняк, який може взувати -супердорогі черевики.

"Бютівці" звинувачують "противсіхів" у долі Юлії Тимошенко. Як ви до цього ставитеся?

— Це цілком "бютівська" логіка – треба ж на когось свою провину зіштовхувати, направляти суспільну агресію. Це також і логіка Юлії Тимошенко. Дівчинка знає, як управляти класом: треба посварити хлопчиків у ньому.

Вам шкода Юлії Тимошенко?

— Шкода. Кожна людина вартує або поваги, або співчуття. Мені шкода й усіх тих, які оскаженіло летять на гроші й владу, творячи на цьому шляху купу зла. Ще Еріх Фромм говорив: жодна самодостатня людина не жадає влади, це від комплексу недолюбленості. Такій людині внутрішньо необхідні оплески. З цієї точки зору мені шкода Юлю. Вона стільки зла посіяла. Я не про газові контракти, енергозалежність – зло в плані духовного розтління нації вірусом ненависті.

Чого ви чекаєте 2012 року?

— Я чекаю 21 грудня 2012 року, аби помилуватись обличчями тих, хто сподівався кінця світу. Вони побачать, як їх у черговий раз розвели.

Джерело: Gazeta.ua

Олександр Куриленко, Ігор Луб'янов, [Журнал "Країна"](#)